

מסורת הש"ס

א) סוטה יא., ב) ג.ש. נעיל קד. ע"ש, ג) ופי' אותו מלכות ז"ס נקרא ליוון אספר ערוך ערך אספר א, ב) ד' ז"ל לו, ב) ופולין ד, ו) ונע"י ויבולקוט ובתחומה ליתא לכל זה, ו) בקרא כההבס, ח) ונכורות ה, א) כבורות ה, ו) ויבולקוט לית, ב) ונע"י ויבולקוט ליתא, ב) ז"ל מזכ"ס וכו' בילקוט, ח) [שמות א], ו) [נעמה. ונמדבר כד, ב) ס' נעמה. רש"ש, ט) כס"א נוסף: והקב"ה מכניעם, ט) בקרא כתיב לא, ב) כס"א נוסף: כתיב רומיים, ק) כתיב רומים ליתא כס"א, ר) [נמדבר לא, ט] ז"ל עדין,

הגהות הגר"א

[א] גב' של עמנו ולא יין. נמחק: [ב] שב ונחמנו. נמחק:

מוסף רש"י

ברכן בארז. כהר"ס עלי מ"ס (תענית ב.). ארז זה אינו עומד במקום ימים, והוא לאו בלעם קאמר ליה, דלעגם אחר כהר"ס והמלך השנינו עלי מ"ס, וכן כולו, דלעגם אחר כנחלים, דומינן מתיבינן, וקאמר ליה המלך נטיו, דאין יבישין לעולם, והיינו דכתיב והיוך ה' אלהיך לך את קוללה לבדכ, על ידי מלך, שהוסיפו על ידי מלך (שם). אפילו כל הרוחות שאין קשות קשות, רוח דרומית. היא קשה, כדלמדין (צ"ב סד: סה:) אלמלא בן קן שנעמדיה אין כל צריח יכולה לעמוד כפיה, שנאמר המיניחן יאכר קן ריפם כנפיו לתומן (שם). לא היית עמנו באותה עצה. הלא אתה עמי היתה צעקת הבה נתחכמה לו ועמה מיישבת בלתינו ומשחן של ישראל (במדבר כד כא.). באותה עצה. נתחכמה לו (שם) יא. יושבי יעבץ. תלמודי יעבץ, יעבץ אלם גדול בתורה היה, דכתיב (דעה"א ד) ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם כרך תכרטי בתורה והכריתי את גבולי בתלמודים וגו' ויבא אלהים את אשר שלל (שם) יא. ע"פ תחורה סו.). ועדיין לא נאסר יין כו'. דמ"ח דבר דתלמודי שנתא והלל הוא (תולין ד). בדברי שטות. לזוט אל צות מואב (בכורות ה:). ערומות פגעו בהן. ותקראן שמעם גופן היה פוגע בהן (שם). בעלי קריין. ולזון מקרה הוא (שם). שריפו עצמן מדברי תורה. לפיכך כל עליהם עמלן (שם).

מחליף. לאחר שנקצץ: **אינו עומד במקום מ"ס**. והאי דכתיב [במדבר כד] כהר"ס עלי מ"ס שכינה היא דאמרה איהו אמר כהר"ס כלומר שאין עומדין במקום מ"ס שכינה אמרה עלי מ"ס. וכן כולוהו מפרש צאגדה ככה"ג. כנחלים נטיו הוא אמר כנחלים פוסקין לפעמים יאלה צת

קול [אמרה] נטיו. הוא אמר כנגות אמרה צת קול עלי נהר. הוא אמר כהלים יאלה צת קול ואמרה נטע ה': **רוח דרומים**. קשה: לא **עמנו היים צאוסה עלה**. שגזר פרעה כל הכן הילוד היאור^(ה) צתמיה ודאי היית דלנקמן: ומי הושיבך **אלל איסני עולם**. שעמדים בניך לישב בלשכת הגזית והיינו דכתיב איתן מושב^ט וכי צין איתני עולם אתה יושב מי הוסיקך לכך: **שמחיה עמנו צסם אל**. עושה עמנו אלוה כמו פרעה וחיס: לשון אחר מי **שמחיה עמנו**. כלומר אי להם לאותן בני אדם שמחיין ומעדין עמלן צעוה"ו ופורקין עול תורה מעל לוארס ומשמנין את עמלן: **משמו אל**. כשמשים הקב"ה פדיון לעמיו^ו ומשלם גמול ללדיקים לעמיד לצא. כך שמעתי: **אוי לה לאומה שמתלא**. **אוי לה לאומה** שמהיה צלותן הימים שיעלה על דעתה לעכב ישראל^ט: **מי מטיל כסופ צין לציא וכו'**. לעכבן שלל יודקקו זה לזה דמסוכן הוא. כלומר מי הוא שיכול לעכב את ישראל והקב"ה מכניסם: **אי"ס**. ספינות יעברנו: **ואיס מיד כתיס אמר רב ליציא אספיר**. דכתיב היינו מקוס ששמו כך: **עד אשור מקטון קטילו**.^ו ומאשור ואילך משעבדי להו שעבדי: **ואיס מיד כתיס וענו אשור**. דקטלי להו וענו עבד דמשעבדי להן עד אשור: **כתיס**. רומיס^ו כלומ' אותן אומות שהציא הקב"ה צלים עמדין להרוג את כל האומות עד אשור ומאשור ואילך מניחין אותן ומשעבדין בהם (ומניחין אותן). ולעמיד קא מיייר: **הן הנה היו לבני ישראל לא גרסינן אלא ה"ג הנני הולך לעמי לכה אייעץ אשר יעשה העם הוה לעמד עמד לעם הוה מיבעי ליה א"ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו באחרים אמר ^זלהם אלהיהם של אלו שונא זימה הוא והם מתאווים לכלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להן קלעים**

ברור לעצמך וצרצורי של יין עמוני מונח אצלה ^וועדיין לא נאסר ^ו(יין וא) של עמוני ולא) יין של נכרים אמרה לו רצונך שתשתה כוס של יין כיון ששתה בער בו אמר לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור [והוא אינו יודע שעבודתה בכך] ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' וְהָמָּה בָּאוּ בַעַל פֶּעֹר וַיְנַזְּרוּ לַבִּשְׁת׃ וַיְהִי שְׁקוּצִים (ב) באהבם ^ווישב ישראל בשמים ^זר"א אומר שמים שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות ^וותקראן לעם לזבחי אלהיהן רבי אלעזר אומר ערומות פגעו בהן רבי יהושע אומר עצמן מדברי תורה שנאמר ^ילא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער ^ישנא' וישב ישראל בשמים ויחל העם לזנות אל בנות מואב ^יוישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען ^יויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם ^י[ב] ונאמר ^יוישב ישראל בארץ ^יגשן ^יויקברו ימי ישראל למות ^יוישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו ^יויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי מזרע המלך הוא באדום ^יואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' את כלעם בן בעור הרגו בחרב כלעם מאי בעי התם א"ר יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף [שהפיל מישראל] אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב היינו דאמרי אינשי גמלא אזלא למיבעי קרני אודני דהוו ליה גזיזן מיניה ^יואת כלעם בן בעור הקוסם קוסם נביא הוא א"ר יוחנן בתחלה נביא ולבסוף קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מסגני ושילטי הואי אייון לגברי נגרי הרגו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קו. תורה אור

האיך יכשלו צה ישראל אלא צישראל תלה השפלות לומר שהן צריכין לעלה שיכשלו צה בני מואב שלא מתקוף ידי מואב על ישראל והיינו דכתיב אשר יעשה העם הזה לעמך. מ"ר. ל"א תולה קללתו בחצרו כלומר שתלה הכתוב קללה במואב ולא ראה לכתוב כלפי ישראל כמו שאמר בלעם הרשע: **קלעים**. אהלים של קלעים כמו שעושין צשוקים: **צערצור מואב מהר שלג**. שניר: כשהיה אומר לה ישראל כלי פשתן זה צכמה זקנה אומרת לו דמי שזויו וילדה אומרת לו צפחות מכדי שזויו וכן עושין עד צ' או עד ג' פעמים: **צורר לעלמך**. כל תכשיטין שאתה רואה: **לצלרי**. נודות: **צוער צו**. שהיה משתכר וצוער צו יצר הרע: **השמיעי**. הוי שומעת לתשמיש: **פיעור**. כך היתה עזובתם של פעור שממריזים לפניו: ה"ג כלום מצקשין ממך **אלא פיעור והוא עושה ושוז אומרת לו כפור צפורם משה רבך והוא עושה**: וינורו **לנשם**. סרו מדרכם והלכו אחר הצט: **כאהבם**. מתוך תלות אהבתם לזנות היו משוקצים שכופרין בהקב"ה: **ותקראן**. צופן. ותקראן [משמע] לשון מקרה: **מאי רפידיס**. אידי דלעיל איפליגו ציה ר"א ור' יהושע צמשמעות דשטים נקיט נמי רפידיס דפליגי ציה צכי הא' גוונא: **לא הפנו אצות אל צנים**. להיטיב להם: **ממני רפיון ידים**. של תורה ומזות והכי נמי רפידיס רפיון ידים הוא כלומר מפני שפרו ידים מן התורה צא עליהם עמלן: **שכר כ"ד אלפים מישראל**. שהרגו צעלות הלך ליטול מצלק ומזקני מדין: **גמלא סצע קרני**. כך בלעם שאל שכר ונהרג: **גזו מיניס**. חתכו ממנו: **צלעם בן צעור הקוסם הרגו בחרב**. ההוא קרא ציהושע כתיב: **ולנכוף**. שנתן עיניו לקלל את ישראל ניטלה ממנו נצואה ונעשה קוסם: **ססגני וסעלעא הווא**. אשת סגניס ושטים היתה: **אייון לגצרא** ^טגגר. זינמה למושכי חצל ספיניה. ל"א נגרי חרשים: הרגו

והושיב בהן זזנות זקינה מבחוץ וילדה מבפנים וימכרו להן כלי פשתן עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות והושיב בהן זזנות זקינה מבחוץ וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמהיין ויוצאין למייל בשוק אומרת לו הזקינה אי אתה מבקש כלי פשתן זקינה אומרת לו בשוה וילדה אומרת לו בפחות שתים ושלש פעמים ואח"כ אומרת לו הרי את כבן בית שב ברור לעצמך וצרצורי של יין עמוני מונח אצלה ^וועדיין לא נאסר ^ו(יין וא) של עמוני ולא) יין של נכרים אמרה לו רצונך שתשתה כוס של יין כיון ששתה בער בו אמר לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה איכפת לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור [והוא אינו יודע שעבודתה בכך] ולא עוד אלא שאיני מנחתך עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' וְהָמָּה בָּאוּ בַעַל פֶּעֹר וַיְנַזְּרוּ לַבִּשְׁת׃ וַיְהִי שְׁקוּצִים (ב) באהבם ^ווישב ישראל בשמים ^זר"א אומר שמים שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות ^וותקראן לעם לזבחי אלהיהן רבי אלעזר אומר ערומות פגעו בהן רבי יהושע אומר עצמן מדברי תורה שנאמר ^ילא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער ^ישנא' וישב ישראל בשמים ויחל העם לזנות אל בנות מואב ^יוישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען ^יויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם ^י[ב] ונאמר ^יוישב ישראל בארץ ^יגשן ^יויקברו ימי ישראל למות ^יוישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו ^יויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי מזרע המלך הוא באדום ^יואת מלכי מדין הרגו על חלליהם וגו' את כלעם בן בעור הרגו בחרב כלעם מאי בעי התם א"ר יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה אלף [שהפיל מישראל] אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב היינו דאמרי אינשי גמלא אזלא למיבעי קרני אודני דהוו ליה גזיזן מיניה ^יואת כלעם בן בעור הקוסם קוסם נביא הוא א"ר יוחנן בתחלה נביא ולבסוף קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מסגני ושילטי הואי אייון לגברי נגרי הרגו

קו.

תורה אור

1. וַיֵּרָא אֶת הַקִּינִי וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ וְשִׁים בְּסַלְעַ קָקֵר: במדבר כד כא 2. וּמִשְׁפַּחוֹת סִפְרִים יִשְׁבִּי יַעֲבֹץ תִּרְעִיתִם שְׁמַעְתִּים שׁוֹכְתִים הָמָּה הַקִּינִים הַבָּאִים מִחֻמֹּת אֲבִי בֵּית רָקִב: דברי הימים א ב נה 3. וּבְנֵי קִינִי חֹתָן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוֹדָה מִדְּבַר יְהוֹדָה אֲשֶׁר בְּגִבֹּב עֶרֶךְ וַיִּלָּךְ וַיֵּשֶׁב אֶת הָעָם: שופטים א טז 4. וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיוּ מִי יְהוֹדָה מִשְׁמֹנוֹ אֵל: במדבר כד כג 5. וְצִים מִיד בָּתִּים וַעֲנִי אֲשׁוּר וַעֲנִי עֶבֶר וְגַם הוּא עָדִי אֲבִיר: במדבר כד כד 6. וְעַתָּה הֲנִי הוֹלֵךְ לַעֲמִי לָבֶה אֵיֶעֱצֹךְ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לַעֲפֹךְ בְּאֶהְרֵית הַקִּימִים: במדבר כד יד 7. כְּעֹנִיִּם בְּמִדְבָּר מִצְאֵתִי יִשְׂרָאֵל בְּכַבּוּדָּהּ בְּרֹאשִׁתָּהּ רִאשִׁיתִי אֲבוֹתֵיכֶם הָמָּה בָּאוּ בַעַל פֶּעֹר וַיְנַזְּרוּ לַבִּשְׁת׃ וַיְהִי שְׁקוּצִים בְּאֶהְרֵיִם: יהושע ט י 8. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיְהַל הָעָם לְזִנוּת אֵל בְּנוֹת מוֹאָב: במדבר כה א 9. וַתִּקְרָאן לָעָם לִזְבֹּחַ אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכֵל הָעָם וַיִּשְׁתְּוּ וַיֹּאֲלֵהֶן: במדבר כה ב 10. מִקּוֹל שְׁעֹט פִּרְסוֹת אֲבִירָיו מִרְעַשׁ לִרְכֹּבוֹ הַמּוֹן גִּלְגָּלִיו לֹא הִפְנוּ אֲבוֹת אֵל בָּנִים מִרְפִּיּוֹן יָדִים: ירמיהו מז ג 11. וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְדֵּי אֲבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: בראשית לו א 12. אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רְעֵה אֶת אֲחָיו בְּצֹאן וְהָיוּ נַעַר אֶת בְּנֵי בְלָתָהּ וְאֵת בְּנֵי זִלְפָּה נָשִׁי אֲבִיו וַיֹּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבְתָּם רָקָה אֶל אֲבִיהֶם: בראשית לו ב 13. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֶּשֶׁן וַיָּאֲחֻזּוּ בָּהּ וַיַּחֲרִי וַיַּרְבּוּ מְאֹד: בראשית מז כז 14. וַתִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַתִּקְרָא לְבִנּוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם אָנֹכִי מָצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת רִגְלֵי וְעֲשִׂיתָ עִמּוּדִי חֶסֶד וָאֲמַת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: בראשית מז כט 15. וַיֵּשֶׁב יְהוֹדָה וַיִּשְׂרָאֵל לְבִטַּח אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וַתַּחַת תְּאֵנָתוֹ מִדֵּן וְעַד בָּאָר שִׁבְעַת כָּל יְמֵי שְׁלֹמֹה: מלכים א ה ה 16. וְהָקָם יְיָ שָׁטָן לְשֹׁלֹמֹה אֶת הָרָדָד הָאֲדָמִי מִן־רַע הַמֶּלֶךְ הוּא בְּאֲדוֹם: מלכים א יא יד 17. וְאֵת מַלְכֵי מִדְּיָן הָרָגוּ עַל חֲלָלֵיהֶם אֶת אֲזִי וְאֵת חָדָד וְאֵת צוּר וְאֵת חֹזַי וְאֵת רַבֵּעַ תְּמַשֵּׁת מַלְכֵי מִדְּיָן וְאֵת בָּלָעַם בֶּן בַּעוּר הָרָגוּ בְּחָרֶב: במדבר לא ח 18. וְאֵת בָּלָעַם בֶּן בַּעוּר הַקּוֹסֵם הָרָגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחָרֶב אֵל חֲלָיָהֶם: יהושע יג כב